

Et af verdens største keramikværker Asger Jorns keramikrelief i Århus

Af Jørgen Sørensen

En lerklump på 12-16 ton var begyndelsen til udarbejdelsen af et af de største keramiske arbejder i nyere tid. Det var, hvad den senere så berømte, men dengang ikke særlig kendte danske maler Asger Jorn skulle i lag med i Albisola Mare i Norditalien i 1959, da han havde fået en bestillingsopgave fra Statens Kunstfond: en 27 m lang og 3 meter høj vægudsmykning til det nye Statsgymnasium i Århus.

Det var på daværende tidspunkt langt fra indlysende, at Jorn skulle have den store opgave. Byggeudvalget, der bl.a. bestod af lokale med tilknytning til de kommuner, der var interesseret i et nyt gymnasium, var med Århus-borgmesteren i spidsen længe meget afvisende. Statens Kunstfond, der skulle betale for udsmykningen, var heller ikke særlig varm på ideen og var utrolig længe om at bestemme sig, og Jorn selv – ja, han ville selvfølgelig gerne have en udsmykningsopgave fra det land, som han mente hidtil bestemt ikke havde set med venlige øjne på hans kunstneriske virke, men han havde i tale og skrift længe taget afstand fra den kunstretning, som netop Århus Statsgymnasium lagde sig i forlængelse af: den internationale stil, med tydelig påvirkning fra berømte arkitekter i udlandet som Mies van der Rohe. Derfor mente han, at en maler som Richard Mortensen ville være et mere passende valg.

Men arkitekterne insisterede, og støttet af centralt placerede personer blev alle mere eller mindre uvillige, herunder Jorn selv, efterhånden overbevist om det rigtige i valget.

I et brev skriver Jorn, at selv om han ”vil anse det for ganske absurd at gå imod stilen i Århuskolen”, mener han sig dog i stand til at arbejde i den stil: ”Det er den jeg har lært hos Leger og Corbusier”, og fortsætter: ”Jeg ønsker derfor en klar redegørelse for hvor og hvordan jeg skal sætte ind. Så skal jeg selv nok klare resten og jeg tror, at det vil more mig at løse en sådan bunden opgave” – med den (ironiske?) tilføjelse: ”Jeg hører jo til dem der ønsker at holde på formerne”.

Jorn havde tidligere ved siden af maleriet nok arbejdet med ler, men aldrig før i en sådan størrelsesorden. Erfarne keramikere har siden udtalt, at et sådant arbejde har krævet enestående kunstnerisk overblik, for ikke at tale om det rent manuelle arbejde, som værket krævede. Egentlig keramikere var Jorn ikke, han ønskede fx ikke at have større *teknisk* indsigt, da han mente, det kunne hæmme den kunstneriske udfoldelse, så rent teknisk støttede han sig til de lokale hjælpere.

På grundlag af forskellige skitser, bl.a. en keramikmodel, først i størrelsesforholdet 1:20, senere 1:10, skulle arbejdet nu begynde.

Først blev leret rullet ud, jævnt og uden luftblærer, ikke i sin fulde længde, men delt op i 11 sektioner, en sektion om dagen. Jorn begyndte så, med assistance fra de kyndige lokale håndværkere i keramik-byen Albisola, fra morgenen tidligt til siestetid, arbejdet med at forme dette vældige materiale ud fra sit indre syn og med støtte i forarbejderne, og efterhånden dannedes af det brune ler store fremspring og gruber, bredt formede bevægelser, kontrastvirkninger og overgange.

Men det var kun begyndelsen, om end nok det fysisk mest krævende. Så fulgte, i bestemte rytmer det, der ud af de vildt formede lermasser skulle skabe det farveorgie, som til sidst kom ud af ovnen. Til medarbejdernes blanding af irritation og fascination viste Jorn intet mådehold i brugen af de kostbare glasurer, farvede sten indsattes, ja sågar en tilstedeværende scooter blev anvendt! Dette fik senere en lejlighedsdigter i Århus til at slutte et lille digt herom med ordene: ”Dog stiger min beundring / for gamle mestres kraft, / idet en mand som Rembrandt / har ingen cykel haft”!

Detalje af Jorns store relief

Rent praktisk var det ikke muligt at brænde de elleve store opdelinger som én masse – yderligere opdeling var nødvendig, og da det færdige relief efter ca. fire måneders arbejde var klar til at blive pakket i en godsvogn med destination: Århus Statsgymnasium, Danmark, drejede det sig om 1200 farvestrålende enkeltstykker!

Ind imellem kunne overblikket dog svigte.

Da materialet kom til Århus, viste det sig, at der var *to* udgaver af en af de tre hovedsektioner, som den meget tidligt fastlagte udformning af forhallens hovedvæg nødvendiggjorde. Der findes flere forklaringer på dette mysterium. En er, at man, da man var i færd med at laste godsvognen, ikke vidste, om denne sektion var kommet med eller ej, og derfor i en hast måtte lave en ny. En anden, mere sandsynlig, at under de mange processer, herunder flere brændinger, havde Jorn alligevel tabt overblikket, og en afdeling var ”forsvundet”.

Da ”dubletten” – som i øvrigt Jorn lig bestemt ikke var en kopi, men en nyskabelse, dukkede op, var Jorn straks på det rene med, hvad den skulle bruges til: ”Den skal Damgaard købe!” (Aage Damgaard var den kendte Angli-fabrikant og kunst-mæcen, hvis fabrik senere blev Herning Kunstmuseum.)

Men også om dette køb er kilderne modstridende - Jorn var tilsyneladende en mand, som der let skabtes myter omkring! En variant går på, at Damgård kom i privatfly til Århus, og længe prangede de to vestjyder om prisen, uden at nogen af dem ville give sig. Endelig satte Damgård sig ind i taxaen, der begyndte at rulle, men Jorn fik stukket foden i klemme i døren, lige før den blev lukket endeligt. Så kunne handelen fortsætte, men Jorn måtte til sidst give sig, og bandende nøjes med en lidt lavere betaling, fordi han skulle af sted til middag hos daværende professor, senere rigsantikvar P.V.Glob, som da boede i Århus, og som var en af initiativtagerne til, at Jorn overhovedet fik overdraget den store udsmykningsopgave. Men under opsætningen skulle Damgaard så love at stille en flaske snaps og en kasse cigaretter til rådighed!

Men nu lå så de 1200 enkeltstykker på gulvet i Statsgymnasiets store forhal! Jorn havde ikke megen tiltro til, hvad danske "klamphuggere" kunne gøre ved opsætningen, så han havde fra Italien medbragt tre eksperter, hvoraf den ene sagdes at kunne hæfte keramik på en sky! Da det via Århus Stiftstidende spredtes og kom tilbage til hovedpersonen, blev han så ulykkelig, at hans arbejdskammerater ikke kunne finde ham, fordi han havde gemt sig i kælderen for at græde i fred, "for det passer slet ikke". I øvrigt troede de tre hjælpere nærmest, at der gik isbjørne på gaden i Århus, og i hvert fald, at der ikke fandtes spaghetti, så de medbragte et kæmpelager til de efter sigende endda særdeles fremragende retter, de frembragte i skolens lille kælder køkken. Jorn lovede den kendte århusianske kulturjournalist Victor Andrézen, at han ville blive slået ihjel, hvis han ikke syntes om maden!

Jorns både intense og afslappede holdning til en sådan kunstnerisk udsmykning fik et prægnant udtryk, da det under opsætningen viste sig, at keramikken var for høj i forhold til det smukke loft, som arkitekterne havde udarbejdet. Arkitekterne blev hvide om næsen, men Jorn sagde bare: "Hent en vinkelsliber", og roligt savede han nogle centimeter af relieffets øverste kant! Det afsavede gemtes i mange år som relikvier i skolens kælder!

Nok kunne Jorn under den urimeligt lange beslutningsproces vise tænder, og nok havde han langt flere ønsker om deludsmykninger af den nye skole end både pengene og bygherrerne tolerance rakte til, men ingen af dem, der i forbindelse med opsætningen havde kontakt med ham, husker ham som andet end venlig og fremkommelig, munter, - et festmenneske. Men også en rullesten - sjældent var han længe et enkelt sted!

Det havde taget lang tid for de involverede parter at nå frem til, at Jorn skulle lave denne kæmpeudsmykning, - han var som sagt, da processen startede, ikke særlig kendt. Modtagelsen var også særdeles blandet, måske ikke hos kritikerne, men i lokalbefolkningen og blandt en del af eleverne. Andre fik dog varige påvirkninger af dette vilde værk, der står i voldsom kontrast til den i øvrigt smukke skolebygningens internationale stils kølighed.

I dag kan man finde mange danske, ja sågar lokale, som ivrigt besøger alverdens udenlandske museer, men aldrig har besøgt Århus Statsgymnasium, selv om det rummer to af nyere kunsts hovedværker! To, ja, for i forbindelse med udsmykningsopgaven ønskede Jorn – for den i dag latterligt lille sum: 150.000 kr. for begge dele – samtidig at indfri en livslang drøm, hvad der blev til en kæmpe-gobelin, udarbejdet af Jorn og hans ven fra ungdommen, den franske maler og væver Pierre Wemaëre.

Men det er en anden historie.

Detalje af Jorns store relief